

Πανεπιστημιακές εκλογές και κακοφωνία της Αριστεράς

Του Βένιου Αγγελόπουλου*

1. Το τελευταίο διάστημα οι εκλογές πανεπιστημιακών οργάνων αναδείχθηκαν σε μείζον επικοινωνιακό θέμα, όχι μόνο μεταξύ των προβλημάτων της Παιδείας, αλλά και της γενικότερης επικαιρότητας, υποσκελίζοντας ή και εξοβελίζοντας άλλα, πολύ πιο σημαντικά, όπως η ακρίβεια ή η νομοθετική επαναφορά των πανεπιστημιακών διδασκτρων. Στην ανάδειξη αυτή συνέβαλαν οι κυβερνητικές επιλογές, οι αντανάκλαστικές αντιδράσεις μιας μερίδας του πανεπιστημιακού κινήματος, και ο εκσυγχρονιστικός – τεχνοκρατικός λόγος που βρήκε ευκαιρία να κελαϊδήσει ξανά. Αντίθετα ο αριστερός λόγος εμφανίστηκε πολυδιασπασμένος, χωρίς πολιτική συνοχή στην αντιμετώπιση του προβλήματος, ενώ οι διαφοροποιήσεις τακτικής συχνά έκαναν οξύτερες τις αντιθέσεις εντός κινήματος από την αντιπαράθεση στον πολιτικό αντίπαλο.

Σκοπός τούτου του κειμένου είναι να συμβάλει στην δημιουργία μιας κοινής γραμμής στο θέμα, φωτίζοντας κάποια σημεία και διατυπώνοντας κάποιες διαφωνίες. Θεωρώ τη διατύπωση κοινής γραμμής απαραίτητη: από τη στιγμή που το θέμα μάς έχει επιβληθεί ως πολιτικό γεγονός, δεν μπορούμε να το αγνοήσουμε λέγοντας ότι δεν είναι σημαντικό. Αν θέλουμε να αλλάξουμε την ατζέντα και να επαναφέρουμε τα σημαντικά στην πρώτη γραμμή αντιπαράθεσης, οφείλουμε πρώτα να το αντιμετωπίσουμε έχοντας σαφή θέση, όχι να σφυρίζουμε αδιάφορα περιμένοντας το τέλος της μπόρας. Το αγκάθι πρέπει να το βγάλουμε, αν το αφήσουμε θα κακοφορμίσει.

2. Πρώτο μέλημα είναι να διατυπώσουμε τι εμείς θέλουμε στο συγκεκριμένο θέμα – όχι τι θέλει η κυβέρνηση ή ο αμερικάνικος ιμπεριαλισμός, αυτά έρχονται δεύτερα. Και νομίζω πως συμφωνούμε (αν μη τι άλλο, λόγω αυτοτέλειας) ότι **θέλουμε όργανα όχι δι-ορισμένα, αλλά δημοκρατικά εκλεγμένα**. Από ποιους εκλεγμένα είναι σημαντικό θέμα βέβαια, και θα επανέλθουμε ως προς τη φοιτητική συμμετοχή. Αλλά ως προς τη συμμετοχή των διδασκόντων, ενώ κανείς δεν θέτει θέμα επιστροφής στους πρωτοβάθμιους καθηγητές, δεν ακούω να ζητείται **επέκταση του δικαιώματος ψήφου στους διδάσκοντες που δεν είναι ΔΕΠ** (και είναι αρκετοί): το θέτω προς ζύμωση.

Βεβαίως η αυτοτέλεια δεν εμποδίζει (ίσως μάλιστα ευνοεί) να εμφανιστούν και να επικρατήσουν (ιδίως σε μικρά ιδρύματα) κλίκες και αυταρχικά φαινόμενα. Αναγκαία επομένως η θεσμοθέτηση της διαφάνειας, της κατάθεσης προγραμματικών και απολογιστικών δηλώσεων των υποψηφίων, κτλ. Αναγκαία αλλά όχι ικανή: οι γλυκύτεροι θεσμοί μπορεί να καταστρατηγηθούν αν δεν υπάρχει πανεπιστημιακό κίνημα να τους υπερασπίζεται.

3. **Περί φοιτητικής συμμετοχής**: Όταν τέθηκε το θέμα στη μεταπολίτευση, ανήκα στη μειοψηφία που θεωρούσε σφάλμα την επιλογή της συνδιοίκησης, διότι οδηγεί τους φοιτητές στην ενσωμάτωση στους διοικητικούς και ιδεολογικούς μηχανισμούς του συστήματος χωρίς να καλύπτει δικές τους ανάγκες. Αντιπαράθεταμε τον φοιτητικό έλεγχο, με εκλεγμένους εκπροσώπους ανακλητούς ανά πάσα στιγμή, χωρίς συμμετοχή στην εκλογή πρυτάνεων και προέδρων (που δεν είναι βέβαια φοιτητές). Η μέχρι τώρα εφαρμογή του μέτρου ενίσχυσε την άποψή μου: Οι εκλογές μονοπροσώπων οργάνων δεν ενδια-

φέρουν τη μεγάλη μάζα των φοιτητών, ενώ η ένταξη στο σύστημα λειτουργεί αποτελεσματικά για κάποιους: ο σημερινός Υπουργός Θρησκευμάτων είναι τέως Δαπίτης ...

Πιστεύω ότι είναι μέλημα του φοιτητικού κινήματος να ασχοληθεί με το θέμα ανταλλάσσοντας επιχειρήματα (και όχι καρεκλίες: όποιος διαφωνεί μαζί μου δεν είναι αναγκαστικά ταξικός προδότης – μπορεί απλώς να είναι βλαξ). Εφόσον όμως δεν αλλάζει η πλειοψηφία, η μειοψηφία δεν επιτρέπεται να δρα διασπαστικά, διότι ο κύριος εχθρός είναι αλλού.

4. **Τι λέει ο νόμος-κουρελού** (ας μην τον αποκαλούμε νόμο-πλαίσιο): Όλοι γνωρίζουν ότι αντικαθιστά την εκλογή δι' αντιπροσώπων με την άμεση εκλογή, χωρίς να αλλάζει τα ποσοστά συμμετοχής των διαφόρων κατηγοριών. Πολιτικά, αυτό το μέτρο υποτίθεται ότι χτυπάει τη διαπλοκή. Αξίζει λοιπόν τον κόπο να το δούμε πιο προσεχτικά.

4.1 Χτυπιέται η διαπλοκή; Ίσως. Πρόκειται για υπόθεση εργασίας που μπορεί να επαληθευθεί ή να διαψευστεί μόνο εκ των υστέρων. Δεδομένου ότι στο φοιτητικό χώρο κυριαρχούν οι παρατάξεις των κομμάτων εξουσίας (με πολύ μικρότερα ποσοστά απ' ότι στο σύνολο της κοινωνίας, μέχρι τώρα τουλάχιστον), που στηρίζουν την επιρροή τους σε πελατειακές σχέσεις και παροχές κάθε λογής (από σημειώσεις μέχρι φτηνά εισιτήρια), μένει να αποδειχτεί αν αυτές μπορούν να εξαγοράσουν αρκετές ψήφους. Αν δεν μπορούν, και φέρουν λιγότερους ψηφοφόρους από αυτούς που συγκεντρώνουν στις φοιτητικές εκλογές, τότε θα ευνοηθούν οι αριστερές ή ανεξάρτητες παρατάξεις, οι κατά τεκμήριο μη διαπλεκόμενες, εφόσον βέβαια μετάσχουν στη διαδικασία.

4.2 Ο πονηρός όμως συντάκτης του νόμου έχει προβλέψει ότι οι φοιτητές δεν θα τρέξουν να ψηφίσουν, άλλοι από αδιαφορία και άλλοι (οι αντικυβερνητικοί) από άποψη. Αφαιρεί λοιπόν (δηλαδή κλέβει) αυτές τις ψήφους, προσμετρώντας μόνον όσους ψηφίσουν, δηλαδή κατά τεκμήριο τους Δαπίτες. Για παράδειγμα, ας πάρουμε μια σχολή με 4000 φοιτητές που αντιπροσωπεύουν 40% των ψήφων. Με το παλιό σύστημα να έβγαζαν 40 εκλέκτορες, μισούς Δαπίτες και μισούς αριστερούς που απείχαν. Ο υποψήφιος της ΔΑΠ έπαιρνε 20%. Με το νέο σύστημα, αν ψηφίσουν μόνο οι Δαπίτες και οι οπαδοί τους, παίρνει 40% όσοι κι αν προσέλθουν: είτε 2000, είτε 200, είτε 20, είτε 2 (βλ. άρθρο μου στην Ελευθεροτυπία, 3/3/2007). Είναι σαφές ότι ο νομοθέτης επιδιώκει την κυριαρχία της Δεξιάς στα ΑΕΙ ακόμη κι εκεί που είναι μειοψηφία (θεωρώντας δεδομένη την αποχή της Αριστεράς από τη διαδικασία).

4.3 Εκτός από πονηρός όμως, ο συντάκτης είναι και τσαπατσούλης, με αποτέλεσμα ο νόμος να περιέχει ασάφειες, αντιφάσεις και παραθυράκια (όχι μόνον εδώ). Έτσι, η εκλογή προέδρου γίνεται σε Συνέλευση που πρέπει να έχει απαρτία ενώ το εκλεκτορικό σώμα δεν απαρτίζεται από φυσικά πρόσωπα αλλά από σταθμισμένα ποσοστά. Επίσης, σε περίπτωση μοναδικού υποψηφίου, πρέπει αυτός να πάρει το 1/3 του σώματος, το οποίο πως μετριέται είναι άγνωστο. Τέλος (απ' όσο εγώ είδα, άλλοι μπορούν να βρουν κι άλλα), ενώ εξαφανίζει την αποχή, ξεχνάει να εξαφανίσει τα λευκά και άκυρα ψηφοδέλτια (τα ποσοστά υπολογίζονται επί των ψηφισάντων), έτσι ώστε αυτοί που θα ρίξουν μορταδέλα στην κάλπη να μπορούν να ταπώσουν τον υποψήφιο της ΔΑΠ αν κάνουν καλή κινητοποίηση.

5. **Οι λαθεμένες απαντήσεις της Αριστεράς** (σχηματικά και υποκειμενικά – ελπίζοντας ότι δεν παραποιώ τελείως τις απόψεις με τις οποίες διαφωνώ):

5.1 **Η «πρωτοπορειακή» αντιμετώπιση.** Είναι η άποψη που προβάλλει ως κεντρικό αίτημα την απόσυρση του νόμου, μέσα από κινηματικές διαδικασίες που θα εξαναγκάσουν τον αντίπαλο να υποχωρήσει, όπως έγινε και το 2006, όπου οι κινητοποιήσεις, πρώτα των διδασκόντων και μετά των φοιτητών, οδήγησαν στην προσωρινή αναβολή του νομοσχεδίου Γιαννάκου, που ψηφίστηκε τελικά την άνοιξη του 2007. Θεωρεί ότι η ενασχόληση με ιδιαίτερες πτυχές του νόμου είναι ηττοπάθεια και συμβιβασμός. Προσέφυγε σε απεργίες, διαδηλώσεις και καταλήψεις που αποδείχτηκαν χωρίς μαζικότητα (και μερικές φορές χωρίς απόφαση Γενικών Συνελεύσεων), καθώς και σε αρπαγές κάλπης ή άλλες εκδηλώσεις μειοψηφικής βίας. Η γραμμή αυτή υποστηρίχτηκε από άτομα της Συσπείρωσης Πανεπιστημιακών, τα ΕΑΑΚ και την ΑρΕν.

5.2 **Η γραμμή της αποχής,** με βασικό υποστηρικτή το ΚΚΕ: Κυκλοφόρησε ανακοίνωση της Κεντρικής Επιτροπής που καλεί πανεπιστημιακούς και φοιτητές να φράξουν το δρόμο στην εφαρμογή του «νόμου-πλαισίου», να συμμαχήσουν με την εργατική τάξη και να απέχουν από τις εκλογές οργάνων.

5.3 **Η άποψη των εκσυγχρονιστών της Αριστεράς,** με φορείς στελέχη της ΑρΜε και συγγενείς τάσεις, που επιλέγει ως κύριο μέτωπο σήμερα τη μειοψηφική φοιτητική βία.

6. **Οι εκτός γραμμής – η υπό διαμόρφωση πολιτική στάση.** Οι τρεις παραπάνω απόψεις άφησαν ακάλυπτους πολλούς πανεπιστημιακούς, μέλη της Συσπείρωσης και μη, διότι δεν απαντούν στο «τι κάνουμε». Υπήρξαν ποικίλες αντιδράσεις εκτός γραμμής, από κάθοδο στις εκλογές μέχρι μη υποβολή υποψηφιοτήτων, ενστάσεις νομιμότητας, αναβολή των εκλογών σε συνεννόηση με τους φοιτητές, περιφρούρηση της κάλπης μέχρι την εκτόνωση της κατάστασης, κτλ. Γενικά χαρακτηριστικά αυτής της στάσης ήταν η διαφύλαξη της ενότητας του πανεπιστημιακού κινήματος (δηλαδή να μπαίνουν οι διαχωριστικές γραμμές στη σωστή τους θέση: η ενότητα δε χωράει τους πάντες), η προσπάθεια κατευνασμού της όξυνσης και εύρεσης αποδεκτών λύσεων, ταυτόχρονα όμως με επαναδιατύπωση θέσεων αρχής και υπεράσπιση της ακαδημαϊκής αξιοπρέπειας όταν βάλλεται – όταν π.χ. κάποιοι αρπάζουν απρόκλητα τα πρακτικά συνεδρίασης, επιτρέπεται να κοιτάζεις αλλού;

7. **Σημεία διαφωνίας.**

7.1 Η στάση απέναντι στο μαζικό χώρο: Τόσο το ΚΚΕ όσο και οι εκσυγχρονιστές αντιμετωπίζουν το μαζικό χώρο ως δεξαμενή υποψήφιων οπαδών και όχι ως δύναμη πολιτικό υποκείμενο, ως βοήθημα για τον κύριο στόχο που είναι η δική τους πολιτική ενδυνάμωση.

7.2 Η στάση απέναντι στην εξουσία και τα ΜΜΕ: Τόσο οι εκσυγχρονιστές όσο και οι «πρωτοπορειακοί» απευθύνονται βασικά στην εξουσία, από την οποία ζητούν να εφαρμόσει την πολιτική που οι ίδιοι προκρίνουν (είτε καλύτερη μεταρρύθμιση, είτε απόσυρση ενός νόμου). Οι μεν εν ονόματι της ορθότερης λειτουργίας του συστήματος, οι δε εν ονόματι της ανάγκης της κοινωνίας για Δημόσια Παιδεία. Αμφότεροι χρησιμοποιούν τα ΜΜΕ ως προνομιακό μέσο πίεσης, προσφεύγοντας σε κλασικές τεχνικές κατάλληλου φουσκώματος και μονομερούς παρουσίας των γεγονότων, κτλ. Οι μεν επιδιώκοντας να επηρεάσουν έτσι και το μαζικό χώρο, οι δε αγνοώντας τις συνέπειες της αρνητικής διαφήμισης.

7.3 Η επιλογή από τους «πρωτοπορειικούς» της ολομέτωπης αντιπαράθεσης αντί του πολέμου φθοράς. Σε ένα αγώνα διαρκείας δεν μπορεί να επαναλαμβάνεις κάθε μέρα ότι «σήμερα η στιγμή είναι κρίσιμη» και να μην προβλέπεις εναλλαγές στιγμών σύγκρουσης με στιγμές συντήρησης, επούλωσης και ανανέωσης δυνάμεων. Και εφόσον η δύναμή σου είναι ο μαζικός χώρος και μόνον, δεν μπορείς να παραμένεις σε γενικόλογα συνθήματα (όχι στη Μπολόνια, όχι στο νόμο), χωρίς να αναδεικνύεις στο μαζικό χώρο πώς αυτά συγκεκριμενοποιούνται κάθε φορά. Στο επίμαχο θέμα, υπάρχει η άποψη (το σύνθημα) «να μην εφαρμοστεί ο νόμος», χωρίς όμως αντίστοιχη θέση για το τι όργανα θέλουμε – ούτε καν η σιτουασιονιστική θέση «να μην υπάρχουν όργανα διότι είναι όργανα εκμετάλλευσης», ώστε να δικαιολογείται το χτύπημά τους.

7.4 Η προσφυγή σε μειοψηφικές ενέργειες βίας. Η επιλογή αυτή γίνεται βασικά με το σκεπτικό «πρέπει να αντιδράσουμε, να μην αφήσουμε να περάσει ο νόμος». Παράγονται έτσι γεγονότα με κύριο χαρακτήρα την επικοινωνιακή χρήση τους, αδιαφορώντας για το κόστος στο μαζικό χώρο όπου στρέφουν τους μεν εναντίον των δε. Έχουν άραγε κάνει απολογισμό οι θιασώτες αυτής της πρακτικής πόσο κόσμο έχει φέρει κοντά τους και πόσους έχει απομακρύνει από τους αντιπάλους του νόμου (που ωστόσο παραμένουν αντίπαλοι); Ή, ως συνθήως, φταίνει οι μάζες που δεν ακολουθούν το φωτεινό μονοπάτι της πρωτοπορείας;

7.5 Η **απριόρι** καταδίκη της μειοψηφικής βίας δεν αρμόζει στον αριστερό λόγο, διότι η Ιστορία είναι γεμάτη από τέτοιες ενέργειες (απ' όλες τις μεριές), πολλές από τις οποίες εκ των υστέρων δικαιώθηκαν. Τέτοια ήταν η αρπαγή της γερμανικής σημαίας από τους Γλέζο και Σάντα, σε συνθήκες Κατοχής. Και σε συνθήκες αστικής δημοκρατίας, τα πρόσφατα επανειλημμένα εγκλήματα κατά της παρουσίας από αντιεξουσιαστές καταναλωτές, που λήστεψαν σουπερμάρκετ και τα μοίρασαν σε λαϊκές αγορές, δεν απασχόλησαν καθόλου τα τηλεπαράθυρα και τους τηλεμαϊντανούς. Δεν είναι η βία το πρόβλημα σε μια κοινωνία έτσι κι αλλιώς βίαιη: είναι το πού αποσκοπεί και το εναντίον τίνος στρέφεται που καθορίζει το χαρακτήρα της. Και εάν στρέφεται εναντίον εμού (του κάθε εμού), θα αντιδράσω, όσο κι αν καταλαβαίνω ότι ο απέναντι δε φταίει ως προϊόν της κακούργας κοινωνίας, διότι κι εγώ προϊόν της ίδιας είμαι.

7.6 Δεδομένου ότι φοιτητές και διδάσκοντες είναι χώροι μεταξύ τους διακριτοί και σύμμαχοι στον αγώνα, θεωρώ ότι οφείλει ο κάθε χώρος να σέβεται τον άλλον και να μην επιδιώκουν οι μεν να επιβάλουν άποψη στους δε, οι μεν καθηγητές δρώντας ως πολιτικοί καθοδηγητές (που δεν είναι, παρά μόνο μέσα στα πλαίσια συγκεκριμένων οργανώσεων και εφόσον τους έχει ανατεθεί ο ρόλος), οι δε φοιτητές φέρνοντας τους διδάσκοντες προ τετελεσμένων γεγονότων (με ποια λογική, αν οι φοιτητές αποφασίσουν αποχή από τις εκλογές, η απόφασή τους αυτή μπορεί να δεσμεύει τους καθηγητές; Μόνον αν θεωρηθεί ότι φοιτητές και διδάσκοντες είναι αντίπαλες κοινωνικές ομάδες κάτι τέτοιο δικαιολογείται, οπότε μαζί με τα ξερά καίγονται και τα χλωρά – αλλά αν είναι έτσι, αυτό πρέπει να δηλωθεί ρητά).

7.7 Η στάση απέναντι στις (όποιες) εκλογές δεν είναι θέμα αρχής αλλά ανάλυσης των συγκεκριμένων συνθηκών (και σε ομαλές συνθήκες, άντε να εξηγήσεις ότι αυτός που αρπάζει την κάλη δεν το κάνει επειδή φοβάται πως θα χάσει). Το κίνημα των γαρυφάλων στην Πορτογαλία δεν συμμετείχε στις εκλογές της δικτατορίας αλλά την ανέτρεψε – ενώ στο Νεπάλ το αντάρτικο μετείχε στις εκλογές και τις κέρδισε.

8. Το Σεπτέμβρη οι εκλογές θα επαναληφθούν σε αρκετά τμήματα (ίσως και μέσα στο καλοκαίρι σε κάποια), και τον επόμενο Μάιο-Ιούνιο σε πολύ περισσότερα. Ως τότε, ο αριστερός λόγος επί του θέματος οφείλει να συγκροτηθεί και να πείσει, ειδικά θα μας πάρουν φαλάγγι και τα περισσότερα όργανα θα περάσουν στα χέρια κλικών, γιάπηδων και αντιδραστικών (για κάποιους ίσως αυτό είναι και πολιτικά επιθυμητό, το χειρότερο είναι καλύτερο). Δεν έχω αυταπάτες ότι αυτοί που έχουν διαχωρίσει εαυτούς από τον κύριο όγκο του κινήματος, είτε οργανώνοντας χωριστές εκδηλώσεις παντού, είτε ως συνομιλητές της εξουσίας, θα αλλάξουν πορεία. Κι απ' ότι φαίνεται, δυστυχώς, ούτε οι ηγέτες της «πρωτοπορείας» μοιάζουν διατεθειμένοι να εγκαταλείψουν τον αδιέξοδο δρόμο που ακολουθούν, και που οδηγεί την Συσπείρωση Πανεπιστημιακών σε συρρίκνωση και τον κόσμο σε άλλες πολιτικές αγκαλιές. Επειδή όμως απαγορεύεται να αφήνουμε την πρωτοβουλία στον αντίπαλο, ειδικά χάσαμε, οφείλουμε να θέσουμε τα ερωτήματα, μεταξύ και διδασκόντων και φοιτητών, και συντονισμένα μεταξύ των δύο, και να απαντήσουμε. Τι θέλουμε; Σε επίπεδο αρχών αφενός. Άμεσου αποτελέσματος αφετέρου: κατακραυγή εναντίον του νόμου ή παρεμπόδιση της άλωσης των οργάνων από τη δεξιά; Ποιες είναι οι δυνατές αντιδράσεις (αποχή, λευκό, άκυρο, συμμετοχή, διεξαγωγή των εκλογών με το προηγούμενο νομικό καθεστώς, αναβολή εκλογών, ματαίωσή τους, αρπαγή κάλπης, φωτιά στο πανεπιστήμιο), τι όφελος και τι κόστος έχει η καθεμιά, πως παρεμβαίνουν οι τοπικές ιδιαιτερότητες;

Στο θέμα αυτό πρέπει να καταλήξουμε. Τάχιστα. Με επανεπιβεβαίωση των αρχών που πιο πάνω αναφέραμε. Με δημόσια συζήτηση, ιδεολογική αντιπαράθεση, οργάνωση συσκέψεων και ημερίδων. Όστε να το ξεπεράσουμε και να μπορέσουμε να ανατρέψουμε την ατζέντα. Ανακτώντας την πρωτοβουλία μέσα στα πανεπιστήμια. Και δείχνοντας στην κοινωνία ότι τέρμα η δημόσια δωρεάν παιδεία, θα σπουδάζει όποιος έχει λεφτά ή μέσο, και για τους άλλους αποφάγια.

*Μέλος της Συσπείρωσης Πανεπιστημιακών
3 Ιουλίου 2008